

Bijlage 1. Analyse herkomst Nederlandse invoer

Opzet CBS-analyse goedereninvoer

Het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) heeft, in samenwerking met het CBS, onderzoek gedaan naar de herkomst van de Nederlandse goedereninvoer. Het CBS heeft hiervoor een set maatwerktabellen opgeleverd¹. De analyse volgt in grote lijnen dezelfde opzet als eerder onderzoek van de Europese Commissie², met als doel om concentraties in de invoer van goederen uit derde landen in kaart te brengen voor bedrijfstakken waarbinnen strategische afhankelijkheden kunnen voorkomen.

De herkomst van de goedereninvoer ten opzichte van derde landen heeft al geruime tijd de aandacht van de Nederlandse overheid³. Ook is onderzoek gedaan naar de positie van Nederland in belangrijke waardeketens⁴. Daarnaast is onderzoek gedaan naar specifieke sectoren, zoals de voedselsector⁵ en grondstoffen⁶. De Europese Commissie heeft bovendien recentelijk onderzoek uitgevoerd naar strategische afhankelijkheden van de EU als geheel van derde landen⁷. Zoals ook de Europese Commissie aangeeft, is dit niet een eenmalige exercitie die een totaalbeeld oplevert. De Commissie heeft al vervolgonderzoek aangekondigd. Het gaat om continuerend onderzoek, waarbij steeds diepere inzichten en voortschrijdende kennis worden opgedaan.

Op 5 mei 2021 heeft de Europese Commissie een onderzoek gepubliceerd naar strategische afhankelijkheden van de EU van derde landen⁸. De uitkomst hiervan is dat er van ruim 5.000 goederensoorten er 137 goederensoorten zijn in de meest gevoelige ecosystemen, waarvoor de EU in grote mate afhankelijk is van invoer uit één specifiek derde land. Deze goederensoorten bevinden zich vooral in de ecosystemen gezondheid en de energie-intensieve industrie (waaronder chemische industrie). Van deze 137 goederen zijn er 34 extra gevoelig vanwege beperkte mogelijkheden voor substitutie door eigen productie of alternatieve invoer. De analyse van de Europese Commissie is consistent met de analyse voor Nederland⁹. Daarnaast heeft de Europese Commissie gekeken naar strategische afhankelijkheden in de sfeer van sleuteltechnologieën. De uitkomsten laten een combinatie van sterktes en zwaktes zien van de EU industrie in vergelijking met de andere industriële grootmachten in de wereld (VS, China, Japan). Sterke punten van de EU zijn: geavanceerde maakindustrie, *internet of things* en mobiliteit (p. 31). Kwetsbaarheden doen zich in het bijzonder voor in het digitale ecosysteem, zoals in micro-elektronica en *cloud computing*. Tot slot heeft de Europese Commissie een aantal belangrijke waardeketens nader ontleed, namelijk grondstoffen, batterijen, actieve farmaceutische ingrediënten, halfgeleiders en *cloud* en *edge* technologieën.

¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2021/38/invoer-goederen-bij-specifieke-bedrijfstakken-2020->

² Europese Commissie, *Commission Staff Working document Strategic Dependencies and capacities*, SWD (2021) 352 final.

³ CBS *International trade in gas in the Netherlands 2019*, CBS *Nederland Handelsland 2020*, Kamerstuk 34952, nr. 126.

⁴ Kamerstuk 29826, nr. 124.

⁵ The Hague Center for Strategic Studies in opdracht van Ministerie van Economische Zaken, *The Emerging Geopolitics of Food: A Strategic Response to Supply Risks of Critical Imports for the Dutch Agro-Food Sector*, 2013.

⁶ TNO in opdracht van ministerie van Economische Zaken, *Materialen in de Nederlandse economie- Een kwetsbaarheidsanalyse*, 2015.

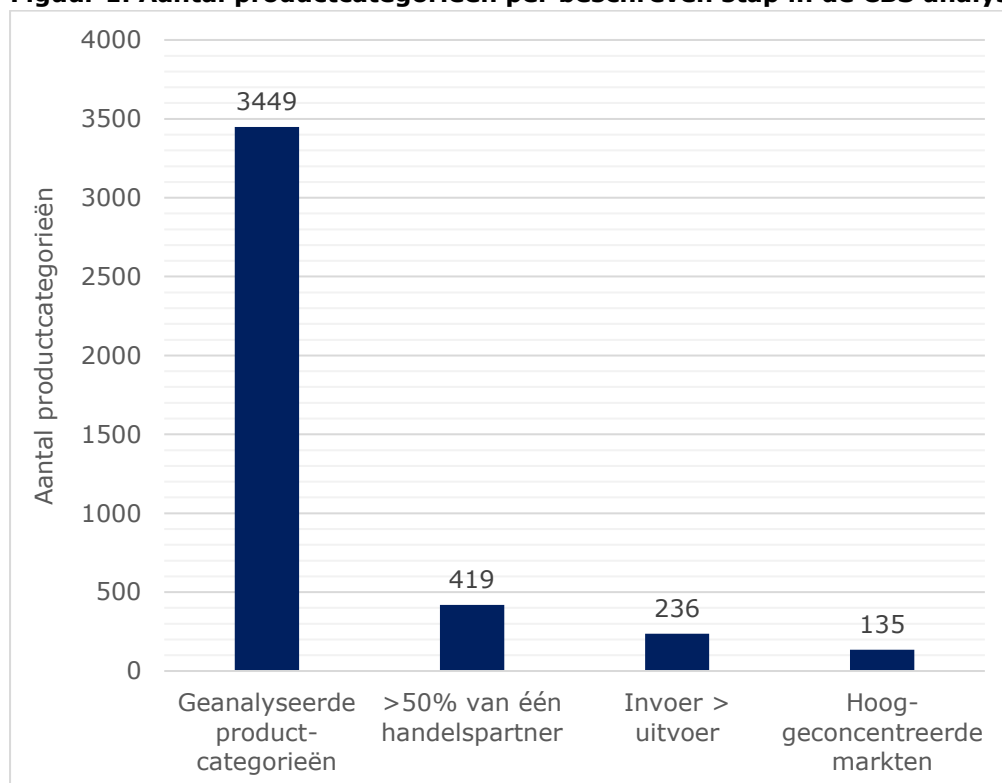
⁷ Europese Commissie, *Commission Staff Working document Strategic Dependencies and capacities*, SWD (2021) 352 final.

⁸ Europese Commissie, *Commission Staff Working document Strategic Dependencies and capacities*, SWD (2021) 352 final.

⁹ Verschillen in de uitkomsten zijn verklaarbaar door andere data (alleen NL versus hele EU) en enigszins andere keuzes ten aanzien van toegepaste filters en de kalibratie daarvan.

Het CBS heeft door middel van een aantal stappen de herkomst van de Nederlandse goederenimport en de mate van concentratie van deze goederen op de wereldmarkt in kaart gebracht¹⁰. De analyse neemt een groot aantal bedrijfstakken mee met in totaal 3.449 productcategorieën op 6-cijferig niveau geïmporteerd volgens het geharmoniseerd systeem (HS). Binnen deze selectie zijn er 419 productcategorieën waarvan Nederland meer dan de helft invoert uit een enkel niet-EU land. Echter, in een groot deel van deze gevallen voert Nederland meer uit dan het invoert (voor 236 van de 419 productcategorieën). Voor deze groep producten is het onwaarschijnlijk dat Nederland afhankelijk is, aangezien onderbreking van de invoer ten minste deels zou kunnen worden opgevangen door reductie van de uitvoer. Dat Nederland meer dan de helft van een productcategorie invoert uit één enkel niet-EU land wil bovendien niet zeggen dat Nederland afhankelijk is voor de invoer van deze productcategorie van dat land. Voor 101 van de resterende productcategorieën in de analyse is de wereldmarkt zodanig groot dat er voldoende andere handelspartners op de wereldmarkt zijn die diversificatie mogelijk maken. Voor 135 gevallen is de wereldmarkt echter sterk geconcentreerd (hierna te noemen: geconcentreerde producten)¹¹. Deze 135 productcategorieën vindt uw Kamer in Bijlage 2 bij deze brief. Kortom, er is bij de overgrote meerderheid van de geïmporteerde productcategorieën op het eerste gezicht sprake van een redelijke mate van of mogelijkheid tot diversificatie¹².

Figuur 1. Aantal productcategorieën per beschreven stap in de CBS analyse

Bron: CBS, figuur BZ

Implicaties CBS-analyse goederenimport

Het bovenstaande wil niet zeggen dat import van alle geconcentreerde goederen ook een strategisch afhankelijkheid vormt. Productcategorieën waarvan de Nederlandse import hoog geconcentreerd is, maar waar geen directe strategische component zichtbaar is, zijn bijvoorbeeld pennen, nootmuskaat en stofzuigers. Hoewel de lijst met geconcentreerde goederen die het CBS-onderzoek heeft opgeleverd een indruk geeft van de aard en omvang van potentiële strategische afhankelijkheden, is het detailniveau van de beschikbare data een beperkende factor. Voor deze

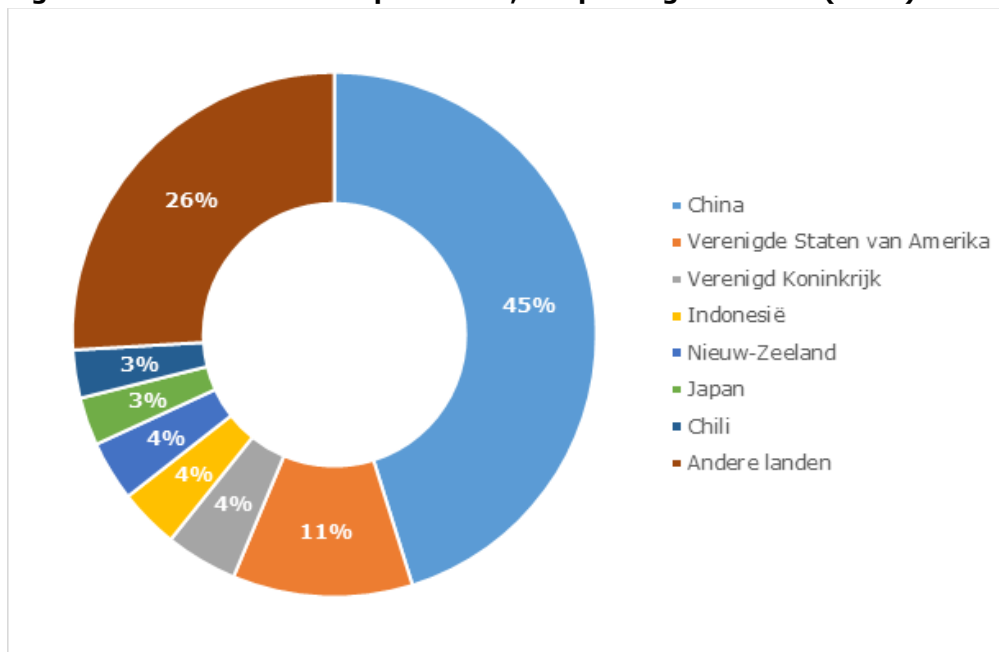
¹⁰ Deze stappen worden verder toegelicht in de set maatwerk tabellen van het CBS.

¹¹ Maatstaf is een Herfindahl index $\geq 0,25$ volgens tabel 4 uit de CBS analyse.

¹² Dit is in lijn met de conclusie van de Europese Commissie voor de hele EU (p. 19).

analyse heeft het CBS productcategorieën geanalyseerd op 6-cijferig niveau wat een hoge mate van detail inhoudt. Desalniettemin zijn deze categorieën nog te breed om individuele leveranciers of onderdelen te achterhalen. Om te bepalen of geconcentreerde goederen een strategische afhankelijkheid vormen is nader onderzoek nodig naar de aard van de goederen en de waardeketen.

Figuur 2. Geconcentreerde producten, uitsplitsing naar land (2020)

Bron: CBS, figuur BZ

Indien de geconcentreerde producten geografisch worden uitgesplitst, valt op dat sommige regio's sterk vertegenwoordigd zijn. Dit geldt voornamelijk voor China en de VS. De grootste groep geconcentreerde producten is afkomstig uit China. Het blijkt dat concentraties t.o.v. China vooral een aanzienlijke waarde aannemen in de sectoren computers en elektronica, elektrische apparaten en farmaceutica. Hierbij gaat het onder meer om laptops, vitamines, en geneesmiddelen. Het is onduidelijk wat het grote aandeel van China in het aantal geconcentreerde producten veroorzaakt. Of dit bijvoorbeeld een gevolg is van China's status als fabriek van de wereld of het gevolg is van (al dan niet bewust) beleid. Op basis van de beschikbare handelsdata zijn deze vragen niet te beantwoorden. Ook in bredere zin geldt dat het doorgaans moeilijk is om een causaal verband te leggen tussen bepaalde beleidsmaatregelen en (veranderingen in) handelsstromen.

Diensteninvoer

Naast goederen voert Nederland ook diensten in. Over diensten zijn geen detailldata beschikbaar, waardoor een vergelijkbare analyse door het CBS zoals hierboven met goederen niet mogelijk is. Uit de data die wel beschikbaar zijn, valt niettemin een aantal belangrijke verschillen af te leiden vergeleken met goederenstromen. De omvang van de handelsstromen per land is anders voor diensten dan voor goederen (zie tabel 1). In het bijzonder zijn voor diensten de Verenigde Staten een zeer grote partner en is China relatief minder belangrijk. Andere niet-EU landen die relatief belangrijk zijn voor de Nederlandse diensteninvoer zijn India, Singapore en Brazilië.

Tabel 1. Vergelijking tussen diensten- en goederenimport

#	Diensten		Goederen	
	<i>Landen</i>	<i>mln euro</i>	<i>Landen</i>	<i>mln euro</i>
1.	Verenigde Staten	36270	Duitsland	78521
2.	Verenigd Koninkrijk	27894	België	45344
3.	Bermuda	27726	China	43026
4.	Duitsland	25558	Verenigde Staten	37286
5.	Frankrijk	12614	Verenigd Koninkrijk	24671
6.	België	12292	Frankrijk	17030
7.	Ierland	9543	Rusland	15637
8.	Zwitserland	8727	Noorwegen	12363
9.	Spanje	5947	Italië	11765
10.	Italië	5652	Overige Azië	10243
11.	Polen	4044	Overige Midden- en Zuid-Amerika	9514
12.	Luxemburg	3564	Ierland	9288
13.	India	3371	Polen	9064
14.	China	3197	Spanje	8927
15.	Singapore	2616	Japan	8102
16.	Zweden	2590	Maleisië	7207
17.	Brazilië	2155	Zweden	6848
18.	Tsjechië	2023	Hongkong	6154
19.	Oostenrijk	1964	Tsjechië	5184
20.	Canada	1828	Denemarken	4891